

Мирко Петровић

магистар теологије

Правда Божија у Христу (2Кор 5, 21)

Сажетак: Праведност је један од најзаступљенијих појмова у Библији. Апостол Павле у више својих посланица развија теологију праведности. У 2Кор 5, 21 он овом теолошком појму придаје и антрополошки смисао: да *ми*, то јест хришћани, постајемо *правда Божија* у Христу. Божија правда постаје и људска само за оне који живе у Христу, кроз крштење. Тако у Христу верници учествују у смрти и васкрсењу Христовом и примају један нови живот као праведност Божију. Називајући верне правдом Божијом, апостол има на уму њихов светотајински живот. Досегнути правду Божију у Христу значи, по апостолу Павлу, живети Христов живот у Цркви. Христос је унизио себе поставши жртву помирења, и крштење верника је усвајање Христове смрти и васкрсења. Иако Апостол у 2Кор 5, 21 не помиње крштење директно, у раду ће бити показано да се тај стих односи на крштење. Стих описује ново постојање оног који је крштен и који је члан Цркве.

Кључне речи: правда Божија, праведност, оправдање, крштење, теологија Апостола Павла.

Праведност је један од најзначајнијих појмова у Библији. У Старом Завету односи се на Бога Јахвеа и на спасење које Бог устројава. Праведност ту подразумева ред и поредак који успоставља Јахве, нешто попут логосности.¹ У старозаветном схватању праведност Божија се огледа у Божијој верности савезу и обећањима која је дао Израиљу. То је, дакле, пројављивање Божијег Промисла о творевини и човеку.

Код пророка се праведност појављује уз „спасење“ (Ис 46, 13)² и „милосрђе“ (Јер 9, 24).³ У Мојсијевој песми се каже: *Бој је вјеран, без нејравде; њраведан је и истиинији* (Понз 32, 4). У Псалмима се правда среће уз појам мира (Пс 85,10), милости (101,1), истине (111, 7), а најчешће стоји уз појам спасења: *Јави Госјод сјасење своје, њпред народима ојкри њравду своју* (Пс 98, 2); *Правде не скривам у срцу свом, казујем вјерности њвоју и сјасење њвоје* (Пс 40, 10). Тако је праведност својство спасења које је уготовио Бог. *Овако вели Госјод... ја ћу издати њи свој народ..., и диће ми народ и ја ћу им дати Бој, истином и њравдом* (Зах 8, 8). Избављење, верност, истина и правда у наведеном стиху стоје као синоними. У Ис 45, 25 стоје паралелно оправдање и прослављање: *У Госјоду ће се ојравдати и ѡрославити све сјеме Израилево*. Ово показује да је праведност релациони појам и тиче се односа Бога према свом народу, као и међуљудских односа. Већ у наведеним стиховима видимо да је праведност Божија суд Његове милости и доброте и дар Божији. Са друге стране, човекова правда се мери помоћу човековог уподобљавања Богу у Његовој праведности. Бог је веран Свом народу у обећањима, тако да су и људи дужни да буду

¹ Родољуб Кубат, *Основе старозаветне анјропологије*, Београд — Нови Сад 2008, 127.

² Пророк Исаија правду Божију повезује са спасењем и на другим местима. Вид.: Ис 45, 8; 56, 1; 61, 10; 62, 1; 63, 1.

³ Ivan Dugandžić, *Pavao: Svjedok i apostol Isusa Hrista*, Zagreb 2002, 106.

верни Богу, завету и заједници. Стари Завет наглашава да је извор људске праведности у верности Божијим уредбама и Божијој праведности.⁴

Код Апостола Павла теологијом оправдања се истиче онај аспект спасења који је дошао до изражаја у дијалогу са Јудејима.⁵ Његова реч о праведности Божијој ослања се на њено старозаветно схватање, али се темељи на Јеванђељу Христовом.

Сих 2Кор 5, 21 у контексту праведност код Апостола Павла

Старозаветно виђење правде Божије Апостол Павле употпуњује спасоносним делом Христове жртве и Његовим спасењем: *Јер је Христос завршио закон за оправдање свакоме који вјерује* (Рим 10, 4). Пошто човек није могао да се оправда делима закона, по Апостолу Христос је својом послушношћу човеку донео праведност и истину. О томе Свети Никола Кавасила овако расуђује: „Бог није само предао човечанској природи некакво добро, задржавајући при том већи део за себе, него је у њу положио сву пуноћу Божанства, односно читаво Своје природно богатство. Због тога је Апостол Павле и рекао да се у Јеванђељу показује правда Божија: *Јер се у њему откри љавда Божија* (Рим 1, 17). Наиме ако има врлине и правде Божије, то је свакако, изобилно предавање добара свима и човеково заједничарење у Његовом блаженству“.⁶

Закон по својим делима није могао оправдати верника и тиме је само потврђивао своју немоћ. Посланица Римљанима нарочито подвлачи немоћ старозаветног закона: *дјелима закона ни једно тијело неће се оправдати пред њим; јер кроз закон долази љознање тријеха. А сада се без закона јавила љавда Божија... и љо љавда Божија кроз вјеру у Исуса Христа* (Рим 3, 20–22).⁷ Потребан је био нови пут спасења. „Некад је била праведност, била је и светост у Јудеја, али не истине; то је била прабобразна праведност. Тако је телесна чистоћа била образ чистоте, а не истинске чистоте; постојао је образ праведности, али не и истинска праведност“.⁸ Тек у Христу је по Апостолу Павлу саздан нови човек по Богу у *љаведности и светиости истине* (Еф 4, 24). Како су по Адаму постали сви грешни, тако ће по Христу сви који верују постати праведници. Као што кроз грех једнога дође осуда на све људе тако и по праведности Једнога дође на све људе оправдање живота (уп. Рим 5, 12–17). „Као што су кроз преступ једнога... сви људи изложени проклетству (ћ катара), тако се кроз оправдање (δικαιωμα) једнога, Христа, на све људе излила благодат, дајући им оправдање уместо греха и живот уместо смрти.“⁹

Апостол Павле у више својих посланица развија теологију праведности и оправдања. Само на неколико места он директно говори да је Христос наша праведност, и то у следећим стиховима:

⁴ Стихови из Понз 6, 23–24 најбоље показују да је поштовање заповести Божијих мерило људске праведности: *И зајовиједи нам Госјод да вршимо све ове уредбе, дојећи се Госјода Боја својеја, да би нам било добро свагда и да би нас сачувао у живојју, као што се види данас. И диће нам љавда, ако уздржимо и усјворимо све зајовијести ове љред Госјодом Бојом својим, како нам је зајовјегуо.*

⁵ Joseph Fitzmyer, *Pavlova teologija*, у: *Biblijska teologija Staroga i Novoga zavjeta*, Zagreb 1993, 405.

⁶ Свети Никола Кавасила, *О живојју у Христју*, Нови Сад 2002, 38.

⁷ О Праведности Божијој у Посланици Римљанима вид.: Sam Williams, “The Righteousness of God” in *Romans*, *Journal of Biblical Literature*, Vol. 99, No. 2 (Jun., 1980), 241–291.

⁸ Творения Св. Иоанна Златоуста, *Бесѣды на љослание къ Ефесянамъ*, XII: 2, у: *Полное собрание љворений Св. Иоанна Златљуста в двенадцати љомах*, Том одиннадцатый, Книга первая, Москва 2006, 116.

⁹ Свети Теофилакт Охридски, *Тумачење Посланице Римљанима Свејој Айостјола Павла*, у: *Тумачење Дала Айостјолских и Посланица Римљанима и Коринћанима*, Београд 2004, 205.

- 1) 1 Кор 1, 30: у Христју Исусу, који нам *ѡсѡйаде ѡремудростѡ од Боѡа и ѡраведностѡ и освещење и издављење*;
- 2) Рим 1, 17: *Јер се у њему [Јеванђељу Христовом] оѡкрива ѡправда Божија*;
- 3) 2 Кор 5, 21: *Јер Њеѡа, који није знао ѡријеха, учини ѡријехом нас ради, да ми ѡсѡйанемо ѡправда Божија у Њему (Τὸν μὴ ὄνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γε-νώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ).*¹⁰

Стих 2Кор 5, 21 открива у чему је смисао правде Божије (δικαιοσύνη Θεοῦ). Праведност Божија је за човека спасавајућа.¹¹ Њоме човек бива истргнут из власти греха и смрти и бива обновљен, то јест оправдан. То је праведност која не само да ослобађа оптужбе од греха већ по светом Павлу дарује царство живота кроз Исуса Христа (уп. Рим 5, 17).

У стиховима 2Кор 5, 19 и 21 Апостол сагледава правду Божију у спасоносном делу Христове жртве и Његовој служби помирења: *Јер Боѡ беше у Христју који ѡмири свијетѡ са собом... Јер Њеѡа, који није знао ѡријеха, учини ѡријехом нас ради, да ми ѡсѡйанемо ѡправда Божија у Њему* (2Кор 5, 21). Правда Божија постаје људска, јер људска природа сабрана у Христу удеоничари у Божијој правди. Речи: *Њеѡа, који није знао ѡријеха, учини ѡријехом нас ради* сведоче о Тајни Спаситељеве смрти на Крсту. Крст Христов је тачка највећег снисхођења Божијег. Силазак Божије праведности међу људску неправду. Да би прародитељска клетва била укинута, било је потребно да Син Човечији пострада. Измирење са Богом је омогућено једино преко искупитељске крви Христове.¹² Апостол ће тему Христовог страдања често наводити у својим Посланицама због тога што је спасење верника нераскидиво повезано са тајном Крста.¹³ Тако он вели да Господ *даде себе за ѡријехе наше да избави нас од садашњеѡа вијека злоѡа, ѡ вољи Боѡа и Оца нашеѡа* (Гал 1, 4); *јер иако дијаше Син, ѡреко сѡрадања научи се ѡслушностѡи* (Јев 6, 8). *Будући у обличју Божијем, није сматрао за оѡимање ѡо шѡо је једнак са Боѡом, неѡо је себе ѡнизио узевши обличје слуѡе, ѡсѡйао истѡвјетѡан људима, и излегом се нађе као човек. Унизио је себе и дио ѡслушан да смрѡи, и ѡо до смрѡи на крстју* (Фил 2, 6–8). Посланица Римљанима посебно истиче повезаност појма правде са тајном Крста: *[Исуса] одреди Боѡ да буде крвљу својом жрѡива ѡмирења кроз вјеру, да ѡкаже ѡправду своју оѡрошѡењем ѡређашњих ѡријеха* (Рим 3, 25); *Који би ѡредан за ѡријехе наше и усѡаде за оѡравдање наше* (Рим 4, 25).

Посланица Римљанима, као што је већ поменуто, истиче да у једном човеку — Адаму дође осуда на све људе, а да по праведности Христа долази на све људе оправдање живота (уп. Рим 5, 12–17). У свим овим наводима који су сродни стиху

¹⁰ О тумачењу стиха 2 Кор 5, 21 вид.: N. T. Wright, *On Becoming Righteousness of God 2 Corinthians 5: 21, in Pauline Theology*, Vol. II, Minneapolis, 1993, 200–208.

¹¹ Уп.: James Hardy Ropes, "Righteousness" and "The Righteousness of God" in the Old Testament and in St. Paul, *Journal of Biblical Literature*, Vol. 22, No. 2 (1903), 226 (Аутор говори: "...in 2 Cor 5, 21, righteousness means 'vindicative' righteousness conceived as justification.").

¹² Посланица Римљанима на сличан начин доводи у везу помирење са Богом и Христово страдање: *Мноѡо ћемо, дакле, ѡрије диѡи кроз њеѡа сѡасени од ѡњева сада када смо оѡравдани крвљу њеѡовом. Јер када смо се као неѡријатѡели ѡмирили са Боѡом кроз смртѡ Сина њеѡова, мноѡо ћемо се ѡрије, већ ѡмирили сѡасѡи живѡѡом њеѡовим* (Рим 5, 9–10). У Посланици Колошанима присутна је иста тема: *да кроз Њеѡа измири све са собом, учинивши мир њеѡовом крвљу на крстју, (ѡмиривши) кроз Њеѡа и оно шѡо је на земљи и оно шѡо је на небесима. И вас који сѡе некада били оѡуђени и свјесно неѡријатѡели у злим гјелима, Сада вас измири смрћу њеѡовѡ људској шѡијела да вас изведе ѡреда се свѡѡе, неѡорочне и невинне* (Кол 1, 20–22).

¹³ Оскар Кулман указује да је „Христос на Крсту осигурао опште крштење, у које након Педесетнице сви могу бити крштени“, што истиче улогу Христове жртве у Тајни крштења верника (О. Кулман, *Крштење у Новом Завѡѡу*, Београд 2011, 73).

2Кор 5, 21 једна Апостолова мисао је доминантна: да се у Једноме оправдавамо и да смо у Христовој личности сви сабрани. Господ Славе се у своме великом снисхођењу поистоветио са човеком. Чак је и људску кривицу преузео на Себе *јер Њеја, који није знао іријеха, учини іријехом нас ради*. „И лековима дрвета (Часног) Крста сва је васељена већ испуњена. Он није био разапет ради сопствених грехова, него да би се ми од наших грехова ослободили.“¹⁴ Циљ и смисао страдања Христовог Јевсевије Кесаријски тумачи овако: „А Господ, одмах схвативши богонадахнуту Очеву вољу и препознавши... разлоге због којих Га је Отац оставио, још више него раније је Себе смирио, оденуо у велику готовост да умре за нас и *јосіао* пресвето и благословено *іроклейштво* за нас (Гал 3, 13) и *Онај Који није знао іријеха* учињен је *іријехом, да ми јосіанемо ірвада Божија у Њему*. Сем тога, искупивши наше грехе, Он је био распет (што је трбало да претрпимо ми, раније безбожни), поставши наш Спаситељ и Искупитељ, тако да бисмо ми могли с правом рећи по речи пророковој: *А он болестии наше носи и немоћи наше узео на Се, Он би рањен за наше іријестіује, издијен за наша безакоња, и раном Њејовом ми се исцијелисмо. Госіод јустіи на Њ безакоње свијех (Ис 53, 4–6)*. Зато као Онај Кога је Отац предао, Који је мучен и Који је узео на Себе наше грехове, *као јаїње на заклање вођен би (Ис 53, 7)*.“¹⁵

По Апостолу Павлу човек се обнавља по Богу у *іраведностіи* (Еф 4, 24) кроз искупљење које је у Христу (уп. Рим 3, 24), јер Христова праведност спасава старог човека од греха и смрти и дар је Божије благодати. Циљ праведности¹⁶ је правда Христова у људским срцима која рађа нови живот. Стих 2Кор 5, 21 односи се на човеково обновљење, као и на то да човек спасењем у Христу постаје Правда Божија само у заједници праведних. Ту заједницу Апостол наглашава кад у множини каже да ми постајемо *Правда Божија*.

Правда Божија у крштењу

Праведност у стиховима Апостола Павла можемо повезати са крштењем. На то нас упућују стихови Тит 3, 5–7: *не за дјела іраведна која ми учинисмо, неіо јо својој милостіи сіасе нас дањом новоіа рођења и обновљења Духом Светіим, Којеіа изли на нас обилно кроз Исуса Христіа Сіасііјеља нашеіа, да бисмо, оіравдани њејовом блаіодаћу, јосіјали насједници живоіа вјечноіа*. У крштењу се благодаћу Духа Светога установљава заједница праведних.¹⁷ Рудолф Бултман сматра да се праведност Божија усваја крштењем и да они који су крштени у Исусу Христу постају праведници.¹⁸ Стога, Апостол мисли на крштене то јест оправдане кад каже: *да ми јосіанемо ірвада Божија*. Изрази „оправдати“ и „праведност“ на многим местима код Апостола произилазе директно или индиректно из крштењ-

¹⁴ Свети Кирило Јерусалимски, *Кайихезе и осіала дела*, Манастир Острог 2009, 70.

¹⁵ Из Јевсевијевог „Доказа у корист Јеванђеља“ (10. 8.) у: *Библејские комментарии отцов Церкви и других авторов I–VIII веков. Новый Завет, VII. Первое и второе послание апостола Павла ко Коринфянам*, Тверь 2006, 355.

¹⁶ Такво схватање овог појма било је присутно и у раној Цркви у доба апостолских отаца, те Свети Климент Римски вели: „Јер су то врата правде отворена за живот, као што је написано: „Отворите ми врата правде; ушавши кроз њих исповедићу се Господу. То су врата Господња, праведници ће ући кроз њих.“ Многа су врата отворена, (али) врата правде ова су у Христу, и блажени су сви који су кроз њих ушли и који управљају пут свој у преподобности (=светости) и правди, чинећи све без нереда“ (*Климентіова Коринћанима Прва Посланица*, у: *Дела Айосітолских Ученика*, Врњачка Бања — Требиње 1999, 200).

¹⁷ Родолуб Кудат, *Основе старозавейне анітроіолоіје*, 128.

¹⁸ Rudolf Bultmann, *Δικαιοσύνη Θεού*, Journal of Biblical Literature, Vol. 83, No 1 (1964), 14.

ске катихезе. То је нарочито изражено у следећем стиху: *Али се ојрасише и њосветишише и ојравдасише именованом Господу Исуса Христима и Духом Божиим нашега* (1Кор 6, 11). Ова троделна формулација подсећа на литургијску химну која је могла бити у употреби у апостолско време приликом обреда крштења верника. Такође, сличну формулацију проналазимо и у следећем стиху: *Из Њега сше и ви у Христима Исусу, који нам њосидаде ѡремудросиш од Божиим ѡраведносиш и осветење и избављење* (1Кор 1, 30).¹⁹ Њено понављање могло би значити да је у животу ране Цркве већ постојала устаљена формулација која се односила на крштење. Слична идеја о новом човеку сазданом по Богу у праведности, изражена у Еф 4, 24 по мишљењу Ј. Зислера засигурно припада крштењској катихези.²⁰ И Јоахим Гнилка указује да у стиху 2Кор 5, 21 „постати праведност Божија у Њему“ значи бити оправдан заједништвом у Христу, које се постиже крштењем.²¹ Крштење је саумирање и саваскрсење са Христом. Они који верују у Христа удеоничаре у Христовој смрти и новоме животу кроз крштење. Стога, Апостол с разлогом пре стиха 2Кор 5, 21 наводи речи које су у тесној вези са крштењем: *да ако један за све умрије, ѡ сви умријеше. И Он за све умрије, да они који живе не живе више себи, него Ономе који за њих умрије, и васкрсе* (ст. 14–15). Верници учествују у смрти Исуса Христа и преображени су крштењем и даром Духа Светог у новом царству постојања.²² Ново постојање у Праведности Божијој могуће је, *јер који се јод у Христима крстишише у Христима се одукосише* (Гал 3, 27). Божија праведност постаје у крштењу људска и по крштењу чува се у животу верника који од тада живе новим животом, пошто су се у Христа обукли.

Усвајање Христовог живота почиње умирањем са Христом као предусловом да се досегне правда Божија. На то Апостол упућује када пре помена о правди Божијој вели: *Свагда носећи на ѡијелу умирање Господа Исуса, да се и живоим Исусов на ѡијелу нашем ѡкаже, јер ми живи сшалоно се ѡредајемо на смрти за Исуса, да се и живоим Исусов јави у смртиноме ѡијелу нашем* (2Кор 4, 10–11). Апостол сваког дана са радошћу умире за Христа и сваког дана васкрсава са Христом.²³ Стога се са Христом умире за грех да би се Њиме опет родило за вечни живот и сваку врлину.

Посланица Филипљанима нам доводи појам Божије праведности у везу са познањем Христа и силе Васкрсења: *И да се нађем у Њему не са својом ѡраведношићу која је од закона, него оном која је ѡо вјери у Христима, ѡраведношићу од Божиим на основу вјере; да ѡознам Њега и силу васкрсења његова и удио у његовим сшрадањима, саображавајући се смрти његовој, да дих како досишшао у васкрсење мртвих. Не као да ѡо већ ѡсштишох или се већ усаврших, него сшремим не дих ли ѡо досишшао, као што мене досишше Христос Исус* (Фил 3, 9–12). У овом одломку присутне су теме које се односе на Тајну крштења. Саумирање (сараспињање) са Христом и саваскрсење са Христом су појмови који се тичу самог чина крштења приликом погружења. Ова идеја присутна је и на другим местима: *Пошиш се с Њиме ѡоре-*

¹⁹ Да усвајање Праведности Божије бива кроз крштење видимо из тога што Апостол повезује праведност, осветење и избављење у 1Кор 1, 30. Под осветењем и избављењем он схвата крштење.

²⁰ Аутор говори: “A very similar idea is expressed in ‘new creation’ language in Eph. 4, 24, and it what looks like the ‘putting on’ language of baptismal catechesis.” (J. A. Ziesler, *The Meaning of Righteousness in Paul*, Cambridge 1972, 164).

²¹ Joachim Gnllka, *Teologija Novoga Zavjeta*, Zagreb 1999, 63.

²² Udo Schnelle, *Apostle Paul: His Life and Theology*, Michigan 2005, 319.

²³ Јустин Поповић, *Тумачење Посланица ѡрве и друге Коринћанима Свејој аѡсшоло Павла*, Београд 2001, 392.

босће кршћењем, у Њему сће и саваскрсли кроз вјеру у моћ Боја који ја васкрсе из мртвих (Кол 2, 12). Или зар не знаше да сви који се крстишмо у Христиа Ијуса, у смрти његову се крстишмо? Тако се с њим појредосмо кроз кршћење у смрти, да би, као шћо Христос усћаде из мртвих славом Очевог, шћако и ми ходили у новом живошћу. Јер ако пошћадосмо сједињени са обликом смрти његове, онда ћемо и са васкрсењем (Рим 6, 3–5).

По речима Светог Јована Златоуста: „крштење је заправо погребње и васкрсење: сахрањује се стари човек заједно са грехом и васкрсава нови који се обнавља за познање, према лику Оноја који ја је сздао (Кол 3, 10). Свлагимо са и облачимо: свлагимо стару кошуљу испрљану мноштвом грехова и облачимо се у нову одору, без и једне једине мрље... Облачимо се у самога Христа, јер каже који се јод у Христиа крстишће, у Христиа се обукосће (Гал 3, 27)“.²⁴

Оправдање је измирење човека са Богом и предукус пуног спасења, те је оно као такво ново стварање и нови живот у Христу.²⁵ Стога Правди Божијој у Христу у 2Кор 5, 21 претходе Апостолове речи о обновљењу, новој твари, које имају своје упориште у Христовом спаситељном делу и служби помирења која је од Христа предата Цркви. Зато Р. Бултман подвлачи сродност појмова праведности Божије и нове твари.²⁶ Нова твар је израз који је Апостол поменуо нешто раније, пре стихова о правди Божијој. Тиме је имао на уму нови живот преобразене твари у крштењу. Удо Шнеле примећује да Апостол Павле у 2Кор 5, 21 користи појам праведности Божије не као у Посланици Римљанима када критикује Закон, већ да би описао ново постојање оних који су крштени и који живе у новој заједници Цркве.²⁷

Христос као праведност Божија је саборна личност која у себи носи цело човечанство — ново човечанство. Један Госјод, једна вјера, једно кршћење (Еф 4, 5), говори Апостол. Један Господ саборно носи све у себи, најпре својим оваплоћењем, страдањем, смрћу и васкрсењем. Шћоја, ако је ко у Христју, нова је швар; шћаро јрође, шле све ново пошћаде. А све је од Боја, који помири нас са собом кроз Ијуса Христиа (2Кор 5, 17–18). Израз „у Христу“ најбоље сведочи о Павловом схватању Христа као саборне личности. Христос ће као глава целог тела (Кол 1, 18) нашу непокорност преузети на Себе: Јер Њеја, који није знао јријеха, учини јријехом нас ради, да ми пошћанемо швава Божија у Њему. „Као што је због мене назван проклетством Онај који разрушује моје проклетство и јријехом Онај Који узима на Себе јријех свијетиа (Јн 1, 29) и уместо старог Адама постаје нови, тако и моју непокорност Он чини Својом, као глава свег тела“, вели свети Григорије Назијазин. И наставља: „Зато, док сам ја непокорен и бунтован — одрицањем од Бога и својим страстима, и Христос се саобразно мени назива непокорним. А када се све покори Њему... тада ће и Он, привевши мене спасеног, испунити Своју покорност.“²⁸

Христос показује Правду јер у себи исправља непокорност првог човека Адама и неправду целог човечанства преображава творећи ново човечанство. Он као први плод нове твари постаје Нови Адам, родоначелник светих — крштених и оправданих.

²⁴ Свети Јован Златоусти, *Кашћхезе*, Београд 2008, 32.

²⁵ Уп.: Wilfrid Harrington, *Uvod u Novi Zavjet*, Zagreb 1975, 293.

²⁶ Аутор сматра да „Павлов говор о праведности Божијој није радикализација и уопштавање јудејске речи о Божијој праведности којој се грешник сме надати, већ Павлова нова твар.“ (Rudolf Bultmann, *Дикџосћнћ Θεού*, 16.)

²⁷ Udo Schnelle, *Apostle Paul: His Life and Theology*, 258.

²⁸ Григорије Назијазин, О Сину (Слово 30. 5), у: *Библејские комментарии отцов Церкви и других авторов I–VIII веков*, 335.

Праведност у химнама Апостола Павла

Праведност Божија, нова твар, жртва помирења — све су то појмови који упућују на литургијску праксу ране Цркве. Апостолска Црква је од самог почетка пројављивала своје постојање кроз свете Тајне. На дан Силаска Светог Духа на апостоле *крстиши се и годате се у тај дан око три хиљаде душа. И дијажу њостојани у науци апостолској, и у заједници, у ломљењу хљеба и у молићвама* (Дап 2, 41–42). Јеванђељска наука је била живо присутна у Цркви у литургијским сабрањима почев од Педесетнице. Хришћани су живели *јоворећи међу собом у њсалжима и химнама и њјесмама духовним* (Еф 5, 19). Апостол је стога у своју поуку уносио и поједине химне које су од раније биле присутне у црквеном животу.

Петер Штулмакер истиче да је Апостол цитирао ране христолошке формуле у стиховима Рим 3, 25–26, Рим 4, 25, 2Кор 5, 21, као и у 1Кор 15, 3–5, где у свечаном тону објављује: *Јер вам најјрије њредагох шћо и њримих, да Христос умрије за њријехе наше њо Писму, и да би њојреден, и да је устћао њрећи дан, њо Писму. И да се јавио Кифи, зајћим Дванаестјорици.*²⁹ Ова христолошка формула изражавала је у животу древне Цркве суштину веровања, попут Символа вере, и може се претпоставити да је била коришћена у Цркви на литургијском сабрању. Слично можемо претпоставити и о одељцима Рим 3, 25–26; 4, 25, и 2Кор 5, 21. Стихови Гал 3, 26–28 су делимично или у целости преузети из службе крштења која је постојала у предању Цркве и пре Апостола Павла.³⁰ Ове химне су живеле у предању Цркве и вероватно је Апостол у оквиру својих посланица користио те постојеће формуле, пошто каже: *Јер вам најјрије њредагох шћо и њримих.* У овим литургијским стиховима Апостол често наводи и појам правде. Тако вели: *Христа одреди Бој да буде крвљу својом жрћива њомирења кроз вјеру, да њокаже њправду своју ојрошћенем њрећашњих њријехова. У дујојрићењу Божијем, да се њокаже њправо њејова у садашње вријеме, да је Он њраведан и да ојправова оноја који је од вјере Исусове* (Рим 3, 25–26). И *Који би њредан за њријехе наше и устћаде за ојправодање наше* (Рим 4, 25). Ове литургијске химне које нарочит значај придају појму правде Божије сведоче да се праведност задобија у светим Тајнама Цркве. Никола Кавасила то овако тумачи: „Јер Спаситељ... примивши на Себе тело, присајединио је Себи и нашу природу, а силом светих Тајни сједињује сваког од нас са Својим Телом, и на тај начин сеје у нашим душама Своју праведност и Свој живот. Тако је људима постало могуће да кроз свете Тајне и познају истинску праведност и да је остварују.“³¹

Спасење у Христу верницима доноси праведност преко светих Тајни Цркве. Бити праведан значи бити члан заједнице — Цркве, и живети по Духу Светом, јер је једино тако могуће бити у органском јединству са Христом. Апостол сведочи да се служба помирења у Христу наставља преко апостола, то јест да припада Цркви. Зато, Апостол смело говори: *Умјестјо Христа, дакле, молимо, као да Бој њози-ва кроз нас: Молимо у име Христјово — њомиријје се са Бојом* (2Кор 5, 20). У Цркви, која наставља Христово спасење, се задобија помирење са Богом и праведност Божија. Човек је призван на заједницу са Богом да сарађујући са Њим (6, 1) уграђује се у Цркву, која као заједница праведних постаје Тело Христово. У продужетку

²⁹ Уп.: Peter Stuhlmacher, *Revisiting Paul's doctrine of justification: a challenge to the new perspective; with an essay by Donald A. Hagner*, Downers Grove, Illinois, 2001, 58.

³⁰ James Dunn, *The Theology Of Paul the Apostle*, Grand Rapids, Eerdmans 1997, 444.

³¹ Свети Никола Кавасила, *О живојћу у Христју*, 39.

6. главе Друге посланице Коринћанима када Апостол казује: *јер ви сīе храм Боїа живоїа*, поткрепљујући то старозаветним цитатом: *уселићу се у њих, и живјећу у њима, и дићу им Бої, и они ће диїи мој народ* (2Кор 6, 16) он, заправо има на уму светост хришћана, то јест Тајну Цркве као Тела Христовог. Крштењем верници постају Христови јер се њиме учлањују у Тело Христово, које је Црква.³² Зато Апостол подсећа Коринћане: *А ви сīе тїијело Христїово* (1Кор 12, 27). Ову свету Тајну Цркве он наглашава и у Посланици Римљанима: *Тако смо мноїи једно тїијело у Христїу* (Рим 12, 5). Литургијска употреба појма праведности код Апостола Павла сведочи да само као заједница, то јест као Тело Христово верници постају Праведност Божија у Христу.

Праведност Божија је служба Духа Светог

Праведност Божија је присутна у онима који преко светих Тајни Цркве живе у Христу. Живети у Христу значи живети у Духу Светом, те Апостол говори: *Дух Божији живи у вама... а ако је Христїос у вама, онда је тїијело мртїво за їријех, а Дух је живоїи за їраведностїи* (Рим 8, 10–11). Човек Духа Светога, слободан од греха, оправдан и спасен, присаједињен је Христу. У Духу Светом је живот истинити у Правди Божијој. Апостол стога поучава: *Бої је онај који нас уїврћује с вама у Христїу, и који нас їомаза, Који нас и зайечайїи, и гаде залої Духа у срца ваша* (2Кор 1, 21–22). Љубав Божија се излила у срца наша Духом Светїим који је даїи нама (Рим 5, 5). Дух Свети показује правду Божију тиме што нам као Дух усиновљења сведочи *да смо дјеца Божија* (Рим 8, 16; уп. Гал 3, 26), и да у Христу можемо клицати Богу: *Ава Оче* (Рим 8, 15).

Дух Свети омогућава да Божија праведност постане људска и ствара Цркву, чини је Телом Христовим. *Јер се једним Духом сви ми крсїисмо у једно тїијело, дили Јудејци, или Јелини, или робови, или слободни; сви смо једним Духом најојени* (1Кор 12, 13). И Посланица Ефесцима то такође наглашава: *Једно тїијело, један Дух, као шїио сīе їозвани у једну нагу звања својеїа; Један Госїод, једна вјера, једно кршїење* (Еф 4, 4–5).

Ипак, потпуно спасење када ће живот загосподарити и прогутати оно што је смртно, ствар је есхатологије. Праведност Божија као коначно спасење односи се на есхатологију.³³ Правда Божија означава последњу реалност Царства Божијег. Сада, док је још у ишчекивању Царство Божије, праведност је ипак присутна у залогу Духа Светог, који је дат човеку у Цркви као заједници праведних. То је заједница светих, пошто приликом крштења „човек постаје ‚свет‘, јер учествује у једном истом делу искупитељског чина Христовог и примљен је у заједницу ‚светих‘“³⁴ Хришћани су оправдани и као такви и свети јер Дух Свети обитава у њима. Погружењем и саумирањем са Христом онај који је крштен умире греху и Духом Светим живи у Праведности Божијој.

Праведност Божија ће се показати у Дан Господњи (1Сол 5, 2) као потпуна победа живота над смрћу када *буге Бої све у свему* (1Кор 15, 28). То је слава која ће се

³² Peter Stuhlmacher, *Revisiting Paul's doctrine of justification: a challenge to the new perspective; with an essay by Donald A. Hagner*, 63.

³³ Rudolf Bultmann закључује: „In diesem Sinne kann man das paulinische δικ. [δικαιοσύνη] Θεοῦ wohl eine Formel nennen, weil es die Gabe Gottes meint, die in dem Rm 3 24 f.; 1. Kr 1 30; 2. Kr 5 18, 21 beschriebenen Heilshandeln Gottes beruht, und die — ob als gegenwärtige oder als zukünftige gedacht — ein bestimmtes eschatologisches Phänomen ist.“ (Δικαιοσύνη Θεοῦ, 16).

³⁴ Оскар Кулман, *Кршїење у Новом Заветїу*, Београд 2011, 68.

открити (уп. Рим 8, 18). Спасење је есхатолошки догађај, у којем ће Бог стари ток историје окончати и покренути нови Еон.³⁵ Зато свети Апостол говори: *ми Духом, од вјере, чекамо наду њраведности* (Гал 5, 5).

У Христу нас Бог оправда учинивши нас Телом Христовим, запечати и даде залог Духа Светог. Тако, спасење у Христу, као служба Новог Завета је служба Духа и служба праведности (уп. 2Кор 3, 6–9).

Summary: Righteousness is one of the most frequent terms in the Bible. Apostle Paul develops righteousness theology in many of his epistles. In 2Cor 5, 21 he shows that this theological term has an anthropological meaning, too: that *we*, i.e. Christians, might become *the righteousness of God* in Christ. God's righteousness also becomes human only for those who live in Christ through the Sacrament of baptism. In Christ, believers participate in the death and resurrection of Jesus and receive a new life as righteousness of God. Calling the believers the righteousness of God, the Apostle has in mind their sacramental life. According to Apostle Paul, to reach the righteousness of God in Christ means to live the life of Christ in the Church. Christ humbled himself by becoming the sacrifice of reconciliation, and the baptism of believers is adoption of Christ's death and resurrection. Though the Apostle makes no mention of baptism directly in 2Cor 5, 21 this paper shows that this verse refers to the baptism. The verse describes the new being of the one who has been baptized and thus a member of the Church.

Keywords: the righteousness of God, righteousness, justification, the baptism, Apostle Paul theology.

³⁵ Уп.: Rudolf Bultmann, *Theologie des Neue Testaments*, Tübingen 1977, 278.